

ДЪРЖАВЕН ЗРЕЛОСТЕН ИЗПИТ ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА

19 май 2017 година

ВТОРИ МОДУЛ (60 минути)

Отговорите на задачите със свободен отговор запишете в свитъка за свободните отговори на предвиденото място!

Прочетете двата текста и изпълнете задачите към тях (от 31. до 34. включително)!

ТЕКСТ 1

Пчелният мед е хранителен течен или кристализирал продукт, произвеждан от медоносни пчели от **нектара** на цветовете. Медоносните пчели спомагат и за опрашването на растенията. Пчелите изсмукват с хоботчето си нектара от растението и го събират в медовото си стомахче. Обогатеният с ензими нектар се пренася от пчелата към кошера. Количеството нектар, което донася една пчела, е от 45 до 60 мг. То се предава на 4 – 5 кошерни пчели, които на свой ред го предават на 8 – 10 други, наречени приемачки. Пчелите го преместват многократно от медовото си стомахче към хоботчето, като така изпаряват водата от нектара. Когато водното съдържание намалее до 35 – 40%, пчелите го отлагат под формата на малки капчици по стените или дъното на восъчната килийка и постепенно я изпълват. Когато водното съдържание в нектара достигне 15 – 20%, а количеството на захарозата под действието на ензимите достигне до 5%, нектарът се превръща в пчелен мед.

Медът е комбинация от захари и други съставки. Медът е основно фруктоза (около 38,5%) и глюкоза (около 31%), което го прави сходен до синтетично получения захарен сироп, който е около 48% фруктоза, 47% глюкоза и 5% захароза. В меда има и други въглехидрати, следи от някои витамини и минерали, ензими и др. Както всички останали хранителни подсладители, медът е основно захари и не е значим източник на витамини и минерали. Точният състав на меда зависи от цветовете, които пчелите са опрашвали.

Пчелният мед се използва основно като хранителен продукт. Той е източник на освобождаваща се бързо енергия и на лесноусвоими въглехидрати. Използва се при лечение на гастрити и на променена киселинност на стомаха. Оказва лечебен ефект при заболявания на дихателната система, при чернодробни заболявания, а също и при възпаления на кожата и на лигавиците, което се дължи на антибактериалното му действие. Пчелният мед се използва и в козметиката под формата на маски и кремове, в които влизат и други съставки.

ТЕКСТ 2

– **От десетилетия произвеждате мед и други пчелни продукти. Какво представлява медът?**

– Пчелният мед представлява сладък сок, който пчелите събират от растенията, преработват го, обогатяват го с **ензими** и го складират във восъчни пити. Още древните гърци обожавали меда, приемайки го за важен елемент при храненето. Това намира отражение и в митологията им – амброзията, храната на боговете, представлявала смес от мляко и мед. Пчелният мед е подходящ за всички възрасти.

– **Какви са ползите от консумацията на мед?**

– Укрепва имунната система, защото притежава удивителното свойство да унищожава бактериите. Дава енергия, облекчава болките в гърлото и намалява кашлицата. Пречиства организма от токсините. В пчелния мед се съдържат вещества, повишаващи жизнената дейност на организма. Наблюденията са показали, че спортистите, които

употребяват мед преди състезания или в почивките между тях, бързо възстановяват изразходваната мускулна енергия. Медът дава сила и издръжливост на трениращите. Мнозина лекари препоръчват пчелния мед на възрастни хора и на деца, а също и на хора, които се възстановяват след продължително боледуване.

– **Какво количество мед може да се приема дневно?**

– Медът оказва лечебно действие, ако се приема в подходящи ежедневни дози. Той е най-полезен, ако се приема под формата на воден разтвор (една супена лъжица мед в 1 чаша хладка вода) 3 пъти дневно, но 1,5 – 2 часа преди ядене. Всекидневната доза за възрастен човек е около сто грама. На децата се дава 3 пъти дневно по 1 чаена лъжичка, което представлява приблизително около тридесет грама на ден. Приемането на големи дози пчелен мед вреди на организма и изтощава задстомашната жлеза.

– **Как да съхраняваме меда?**

– Медът е един от най-трайните хранителни продукти, има неограничена трайност. Съхранява се в стъклени, глинени, порцеланови, керамични или дървени съдове на тъмно, прохладно и сухо място, където няма странични миризми. Преките слънчеви лъчи са пагубни за меда. След 48 часа непрекъснато слънчево облъчване ферментите в пчелния мед се разрушават. При температура над 150° животворният балсам става просто въглехидратна смес. Медът не бива да се съхранява в метални съдове заради киселините, съдържащи се в него. Те може да предизвикат окисляване, а това да доведе до увеличаване съдържанието на тежки метали и до намаляване на полезните вещества в меда.

31. Изброени са факти от двата текста, както и факти, които липсват в тях. В свитъка за свободните отговори запишете САМО буквите на ЧЕТИРИТЕ факта, които ПРИСЪСТВАТ в посочените текстове.

А) Количеството нектар, което донася една пчела, се предава на 4 – 5 кошерни пчели, които го предават на 8 – 10 приемачки.

Б) Нектарът се превръща в пчелен мед, когато водното съдържание намалее до 35 – 40%.

В) Водата се изпарява от нектара, докато пчелите го преместват многократно от медовото си стомахче към хоботчето.

Г) Медът не е основен източник на витамини и минерали, защото съдържа основно захари.

Д) Пчелният мед се използва единствено в козметиката под формата на маски и кремове.

Е) Отношението на древните гърци към меда е отразено и в митологията им – амброзията представлявала смес от мляко и мед.

Ж) Полезната дневна доза мед при децата е приблизително около триста грама, които се разпределят на три приема през деня.

З) Ако се съхранява в стъклени, глинени, порцеланови, керамични съдове, годността на меда е около десет години.

32. В свитъка за свободните отговори запишете кое е ОБЩОТО, за което се говори в ДВАТА текста.

33. В свитъка за свободните отговори в рамките на 2-3 изречения формулирайте собствена теза по една от посочените теми:

Пчелният мед и храненето

Медът и нашето здраве

34. В свитъка за свободните отговори запишете сбито и кратко основното в съдържанието на текст 1.

35. За всяко празно място изберете НАЙ-УМЕСТНАТА от думите и я запишете срещу съответната буква в свитъка за свободните отговори.

Токио е международен финансов център, в който се намират (А) на някои от най-големите инвестиционни банки и застрахователни компании. Освен това е център на транспортната, на издателската и на телевизионната (Б). По време на централизацията на японската икономика много големи фирми се (В) от градове като Осака в Токио, за да са по-близо до правителството. Тази (Г) постепенно намалява с бързото нарастване на населението и с поскъпването на живота в японската столица.

- А) седалищата, огнищата, работниците
- Б) търговия, продукция, индустрия
- В) преместват, прекарват, транспортират
- Г) традиция, тенденция, алтернатива

36. В свитъка за свободните отговори срещу съответната буква запишете правилните ФОРМИ на думите, поставени в скоби.

А) Членуване

(Приятел) ми ще кандидатства в (Софийски) университет „Св. Климент Охридски“, защото само там има обучение по (специалност), която си е избрал.

Б) Местоимения

Какво ще се случи по-нататък, на (никой/никого) не беше известно.

Новодошлият изглеждаше като ученик, (чийто/чиито) родители често го наказват.

Археолозите изразиха (своята/тяхната) благодарност към всички, които са участвали в разкопките.

Момичето закъснявало и цялото (му/й) семейство било разтревожено.

В) Учтива форма

Госпожице, разбирам как сте се (чувствал), след като сте (спечелил) конкурса за млади дарования. Бяхте (развълнуван) от успеха, нали?

37. В текста са пропуснати САМО ПЕТ препинателни знака. ПРЕПИШЕТЕ текста в свитъка за свободните отговори, като ПОСТАВИТЕ пропуснатите знаци.

Според фолклорните представи, ако магьосница се сдобие с разковниче тя може да отключва и да заключва късмета на всеки човек. Вярването на българите, че билките имат магическа сила намира израз и във фолклорните песни. Хората вярвали, че магическите способности, присъщи на билката се прехвърлят върху носителката на името. В една народна песен се пее следното Билянка с билки сторена и на билката кръстена.

Прочетете стихотворението „Спи градът“ и изпълнете задачите към него (38. задача и 39. задача)!

38. В свитъка за свободните отговори посочете с ЦИТАТИ от текста ДВА примера, които разкриват страданието на лирическия герой.

Спи градът в безшумните тъми.
На нощта неверна верен син,
бродя аз бездомен и самин –
а дъждът ръми, ръми, ръми...

Трепнали край черните стени,
стъпките размерено кълтят
и след мен невидими вървят
жалби за преминалите дни.

Образът на милото дете,
нявга озарило моя праг,
в спомени възкръсва – чист и драг –
и скръбта расте, расте, расте...

Тя дойде – дете – с пробуден жар,
с пламенна усмивка на уста,
но възжаждал вечна красота,
аз отвъргнах тленния ѝ дар.

Миналото – ах, остана то
тъмен край, от скърби заледен
и оттам отправя тя към мен
своя скръбен вик: защо, защо?

Спи градът в безшумните тъми.
На нощта неверна верен син,
бродя аз бездомен и самин –
а дъждът ръми, ръми, ръми...

39. В свитъка за свободните отговори със СВОИ ДУМИ посочете два примера, чрез които в стихотворението се разкрива противопоставянето между миналото и настоящето.

40. Свържете името на героя с името на автора, от чиято литературна творба е съответният герой. В списъка за свободните отговори срещу съответната буква запишете името на автора.

А) Торашко
Б) Борис Морев

Димитър Димов
Елин Пелин
Йордан Йовков
Иван Вазов

Свържете името на героя с литературната творба, от която е съответният герой. В свитъка за свободните отговори срещу съответната буква запишете заглавието на творбата.

В) дядо Матейко

„На оня свят“

Г) дядо Матей Маргалака

„Другоселец“

„Гераците“

„Под игото“

Свържете заглавието на всяка от творбите с нейния автор. В свитъка за свободните отговори срещу съответната буква запишете името на автора.

Д) „Ний“

Христо Ботев

Е) „Елегия“

Димчо Дебелянов

Иван Вазов

Христо Смирненски